

Hørings svar fra Faglig råd for design og håndverk vedr NOU 2009:18 – Rett til læring

Faglig råd for design og håndverk (FRDH) har behandlet hørings svaret på rådsmøte 3. november 2009 og velger å gi kommentar ut fra rådsmedlemmenes gjentakende og felles tilbakemeldinger. Der hvor det har vært uenighet, ble rådsmedlemmene oppfordret til å benytte seg av partenes hørings svar i tillegg.

Faglig råd for design og håndverk mener at det er en oppgave for hele oppvekst- og opplærings systemet at de med spesielle behov skal få disse kartlagt og at nødvendige tiltak blir iverksatt så tidlig som mulig. Dette uten at det skapes nødvendig stigmatisering av enkelt mennesker. Det er helt sentralt at alle som er inne i et system innenfor oppvekst og opplæring er der på like vilkår.

Gode rammevilkår for tiltak som settes i verk for å dekke opp den enkeltes spesielle behov, er avgjørende for å oppnå gode resultater. Tett oppfølging av elever/lærlinger på alle nivå, koblet på en systematisk måte vil bidra positivt til læring og utvikling. FRDH vil framheve viktigheten av å ta de ansatte og brukerne med på grundige drøftinger før omorganisering av det statlige spesialpedagogiske støttesystemet settes i verk.

Nedenfor kommenterer FRDH på de kapitlene de mener er mest sentrale i NOU 2009:18.

Kapittel 13 Tidlig innsats og forebygging

13.3 Læringsboka: et felles verktøy for tidlig innsats

Utvalgets forslag:

Læringsboka innføres som felles verktøy for tidlig innsats og oppfølging. Boka følger barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

FRDH støtter forslaget om at det utvikles et verktøy for tett, kontinuerlig og systematisk oppfølging av elevene og mener at dette vil bidra til sammenhenger og gode overganger i opplæringsløpet.

FRDH mener at forslaget om en læringsbok bør sees i sammenheng med gjennomgående dokumentasjonsformer som vurderes for fag- og yrkesopplæring.

Kapittel 14 rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

"Retten til spesialundervisning i opplæringsloven § 5-1 erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen. Denne retten utløses når eleven ikke har et tilfredsstillende læringsutbytte. Tilretteleggingen omfatter det mangfold av tiltak som settes verk i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak."

Kommentarer

Faglig råd for design og håndverk er bekymret for at man ved å fjerne rett til spesialundervisning minsker behovet for å synliggjøre kravet til ulike tiltak som enkelt elever trenger.

I dag har alle rett til tilpasset opplæring etter Opplæringsloven, men erfaringen tilsier at ikke alle som har et behov får tilbud om dette i dagens skole. Ofte legger lærerne opp til en undervisning hvor de som faller fra eller blir hengende etter, får liten tilrettelegging ved hjelp av for eksempel økt lærerressurs. Det er viktig å synliggjøre kravet om tilrettelegging av undervisningen for de som har et reelt behov. I dag gjøres det bl.a. ved å informere om at de har rett til spesialundervisning. Skal en skole sette inn økt ressurs må de ha midler og FRDH er bekymret for at dette ikke vil bli godt nok synliggjort ved å erstatte begrepet spesialundervisning med ekstra tilrettelegging i opplæringen.

Kapittel 15 Tilpassede og fleksible opplæringsløp

Boks 15.1 Utvalgets forslag:

- *Læreplanverket for kunnskapsløftet gjennomgås med sikte på å gi læreplanene tydelige innholdsmomenter, og sørge for at det blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen.*
- *Det utvikles differensierte læreplaner i fellesfagene for studieforbereende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer, som kan imøtekomme elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer bedre enn i dag.*
- *Barnehage- og skoleeiere forsterker rutineene for overganger og samarbeid mellom barnehage, skole og lærebedrifter.*
- *Fylkeskommunene videreutvikler og gjør opplæringstilbudet med avvik fra læreplan tilgjengelig for elever som ved overgang fra grunnskole til videregående opplæring ikke har forutsetninger for studie- eller yrkeskompetanse.*
- *Fylkeskommunen oppfordres til å bruke insentivordninger til å tilrettelegge for at lærebedrifter kan ta imot lærlinger med behov for særskilt oppfølging.*
- *Alle elever i yrkesfaglige utdanningsprogrammer får tilbud om et 2+2-løp uavhengig av om de får læreplass eller ikke. Dersom eleven ikke får plass i lærebedrift, skal fylkeskommunen utvikle et tilbud med to års varighet på linje med opplæring i bedrift, eksempelvis gjennom en elevbedrift.*
- *Partene i arbeidslivet vurderer gjeldende regulering av funksjonstilleggene mellom yrkes- og utdanningsrådgivere og sosialpedagogiske rådgivere.*
- *Rådgivningstjenestens sosialpedagogiske funksjon evalueres og at oppgavene vurderes i sammenheng med PP-tjenestens og Oppfølgingstjenestens oppgaver.*

Kommentarer

Læreplanverket legger etter Kunnskapsløftet vekt på ferdigheter og resultater. Erfaringene viser at når læreplanene for fag er lagt til lokal læreplanutvikling og innholdet skal bestemmes av de lokale lærere og rektorer, ser man at de yrkesfaglige programmene har store forskjeller i opplæringen nasjonalt. For eksempel er det mange steder blitt en mer teoretisk opplæring enn intensjonen var for praktisk opplæring i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. FRDH antar at dette gjøres fordi teoriundervisning er en rimeligere opplæringsform som ikke krever verksteder og utstyr. FRDH mener at det vil bli vanskelig å formidle fag og lære opp elever til snekkere eller gullsmeder hvis de ikke samtidig får opplæring og trening i bruk av verktøy og utstyr på et verksted. Det må utarbeides sentralt gitte

retningslinjer/veiledninger for alle læreplaner, slik at man sikrer like muligheter for alle elever i yrkesfaglig opplæring.

Faglig råd er derfor enig i utvalget som mener at veiledende læreplaner er hensiktsmessig. Det som er betenkelig når det gjelder fellesfag er det laget retningslinjer og veiledninger, mens dette ikke gjelder for de ulike yrkesprogramfagene. I dag må hver enkelt skoleeier/lærer tolke læreplanmålene i programfagene og lage lokale varianter. Dette vil medføre at de lokale læreplanene vil bli preget av den enkelte lærers kompetanse og ståsted, noe som er uheldig for elevene.

15.1.3 Differensierte læreplaner i fellesfagene i videregående opplæring

Kommentarer

Faglig råd for design og håndverk er enig i utvalget når de foreslår at det utvikles differensierte læreplaner i fellesfagene både for studieforbereende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer, som kan imøtekomme elever bedre enn det som er i dag.

Lærer representantene i rådet mener det er en stor utfordring for elever og lærere når fellesfagene skal være så teoretiske og kulturdannende som målsetningen er for elever på yrkesfag. Dette medfører at elevene ofte stryker på eksamen. Mengde fagstoff og vanskelighetsgrad bør stige i takt med års trinn på vg1 og Vg2. Alle elever, om de går på studieforbereende eller yrkesfaglig utdanningsprogram, bør lære å lese manualer, instruksjoner og ikke bare historiske verk, romaner eller noveller på engelsk f.eks. Shakespeare.

Yrkesretting av fellesfagene bør være en selvfølge ut fra elevenes forutsetninger, ønsker og behov for å lære. FRDH ser et dilemma ved at man på den ene siden har en intensjon om tilrettelegging undervisningen i forhold til elevgruppen og sentralt gitte eksamener. Sentralt gitt eksamener er ofte førende for undervisningen i fellesfagene.

15.3 Bedre gjennomføring i videregående opplæring

Kommentarer

FRDH mener det er viktig med tett oppfølging tidlig i elevenes skolegang og at eventuelle diagnoser eller lese- og skrivevansker er kjent ved inntak til videregående opplæring.

Videre mener FRDH at det bør være slik at elevenes behov for tilrettelegging gjøres kjent for den videregående skole elevene skal starte på, slik at skolene kan forberede seg og legge til rette for elevene på best mulig måte. Det bør også komme frem om elevene har hatt mye fravær på ungdomstrinnet, da dette kan være en indikasjon på et behov for tettere oppfølging av eleven i overgangen til videregående opplæring. Forskning viser at tettere oppfølging gir resultater i forhold til gjennomføring i videregående opplæring.

FRDH er enig i utvalget knyttet til at tilbudsstrukturen bør være fleksible og gi økte muligheter for ungdom å gjennomføre en utdanning. Bredden av tilbud og opplæringsløp bør ikke være avgrenset. Elever med spesielle behov og/eller opplæringsløp bør også få muligheter innenfor den videregående opplæringen til å legge opp en egen karrierevei/ individuell karriereplan for å nå målet.

Elevene må få kjennskap til sammenhengen mellom teori og praksis og til å se kompetanse behovet arbeidslivet har og etterspør. Dette kan også være en hjelp i forhold til hvilke tilbud den videregående skolen gir.

Næringslivets etterspørsel av kompetanse bør styre hvilke praktiske kurs som blir tilbudt som alternativ til opplæring i bedrift. I dag tilbys det et Vg3 over ett år i skole, der hvor det er elever som ikke får tilbud om læreplass. FRDH mener dette ikke er et godt nok alternativ til å kunne fullføre en fag- eller svenneprøve i et fag.

15.4 Et løft for sosialpedagogisk rådgivning

FRDH støtter vurderingene til utvalget og mener at den sosial pedagogiske rådgivningstjenesten bør få doblet sin ressurs ut fra dagen behov. Lærerrepresentantene i rådet mener at dette arbeidet blir mer og mer viktig i skolen og at etterspørselen ikke tilsvarer behovet i dag.

Oslo, 27.nov. 2009

(sign)

Signe Solhaug
Leder